

Міністерство освіти та науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра загальної психології, психодіагностики та психотерапії

ГЕРАСИМНЮК ІЛЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ
З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ ДЕМОНСТРУЮТЬ
ВІДМОВУ ВІД ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ**

Освітня програма *«Психологія»*
Спеціальність *053 Психологія*
Галузь знань *05 Соціальні та поведінкові науки*

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
РУДЮК Олег

Рівне, 2025

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ БОЙОВОЇ МОТИВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Психологічні аспекти мотивації військовослужбовців у сучасних умовах.

Теоретичні підходи до проблеми відмови від виконання завдань у військовому середовищі

Психологічна дезадаптація та бойове вигорання: поняття, причини, прояви.

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗІ ЗНИЖЕНОЮ БОЙОВОЮ МОТИВАЦІЄЮ.

2.1. Методи і організація емпіричного дослідження

2.2. Діагностика рівня бойової мотивації та психоемоційного стану

2.3. Психологічні чинники, пов'язані з відмовою від виконання завдань за призначенням.

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ ДЕМОНСТРУЮТЬ ВІДМОВУ ВІД ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

3.1. Концепція авторської моделі: структура, принципи, етапи.

3.2. Методи та прийоми психологічного впливу для відновлення службової готовності

3.3. реалізація моделі в умовах сучасних бойових дій (приклад, кейс)

3.4. оцінка ефективності впровадженої моделі: порівняльний аналіз результатів.

Висновок до розділу 3

ВИСНОВОК

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Постановка питання мотивації для виконання завдань за призначенням у сучасній війні з кожним тижнем постає все більш гостро. Проводячи паралелі з початком повномасштабного вторгнення та ситуацією, яка є на даний момент, ми можемо побачити кардинально різні картини. В одному випадку люди були готові йти у невідомість з голими руками або маючи лише автомат, проте вмотивовані, на життя і боротьбу, а не на смерть та зневіру. Великому числу людей відмовляли у перші місяці, а мотивацією для деяких мобілізованих були погрози списати з війська. Натомість зараз можемо бачити зриви планів мобілізації, недостатню укомплектованість військових підрозділів особовим складом, самовільні залишення військових частин, покидання позицій та відмови виходити на виконання завдань. Усе це на даний момент є присутнім та широко розповсюджено у лавах Збройних Сил України. Чи можна говорити про роботу ворожих пропагандистів, спецслужб, які системно ведуть роботу, направлену на військове та цивільне населення України, у цілому, це лише один із багатьох факторів, проте, безумовно, один із важливих. Великі фінанси країни-бензоколонки вливаються для системного та всеосяжний впливу на інші країни, чому присвячені окремі відділи у фсб. З початком повномасштабного вторгнення сектор роботи спеціалізованих структур повністю змістився на Україну або в контекст України. Таким чином, навіть відділи, які раніше працювали в інших напрямках, зараз формують бачення закордонної аудиторії про нашу країну та в багатьох випадках зміщують вектор погляду зі злочинів росіян (згвалтованих дітей, жінок, чоловіків, понівечених життів людей, стертих з обличчя землі сіл та міст) на якісь порушення військовослужбовцями територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки прав та свобод, не завжди показуючи відео з початку, чи висвітлюють скандали, імовірні хабарі, які не завжди є правдивими та тому подібні речі. Це, звісно, тягне за собою розбрат у суспільстві та відсутність єдиної думки, заради чого ворог і проробляє дані дії. Проте, окрім фахової роботи спецслужб та

пропагандистських осередків впливу, звісно, є і соціальні, психологічні, демографічні та тому подібні проблеми, які спонукають військовослужбовців відмовлятися від виконання завдань чи загалом ухилятися від військової служби. Саме для роботи з такою категорією особового складу пишеться ця робота. Командири та практикуючі офіцери-психологи безпосередньо в підрозділах зможуть брати для себе підґрунтя в роботі при виникненні ситуацій відмови чи потенційної відмови від виконання завдань за призначенням.

Об'єкт дослідження: Військовослужбовці зі зниженою бойовою мотивацією.

Предмет дослідження: Методи та прийоми психологічного впливу для відновлення службової готовності.

Мета: На основі результатів емпіричного дослідження розробити практичні рекомендації командирам, заступникам з психологічної підтримки персоналу та офіцерам груп контролю бойового стресу, щодо ефективної роботи з військовослужбовцями, що відмовляються виконувати завдання за призначенням.

Завдання дослідження: 1. На основі аналізу наукових підходів з'ясувати сутність феномену відмови у військовослужбовців. 2. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення мотивації військовослужбовців, що відмовляються виконувати завдання за призначенням. 3. Провести емпіричне дослідження впливу авторської методики на визначену категорію військовослужбовців. 4. На основі результатів емпіричного дослідження розробити практичні рекомендації командирам підрозділів, заступникам командира з психологічної підтримки персоналу та офіцерам групи контролю бойового стресу, щодо роботи з особовим складом, що відмовляється виконувати бойові завдання. Методи та методики дослідження.

Квзіекспериментальний дизайн. Це основний методологічний підхід, який передбачає створення та порівняння експериментальної та контрольної груп. **Метод повторних вимірювань.** Ефективність оцінювалася до і після застосування методики («до-після»). **Емпіричні методики Кількісний аналіз.** Оцінка ефективності базувалася на підрахунку конкретних даних, а саме —

кількості військовослужбовців, які погодилися повернутися до виконання завдань. **Бесіда.** Використовувалася для встановлення контакту, первинної діагностики та пошуку мотиваційних чинників. **Спостереження.** Застосовувалося для візуального аналізу групи, ідентифікації підбурювачів та оцінки психоемоційного стану. **Усне опитування.** Проводилося для визначення причин та факторів відмови, а також для глибшого розуміння передумов виникнення проблеми.

Наукова новизна та значущість одержаних результатів: – *уточнено* різницю військовослужбовців, які відмовляються та відмовилися виконувати завдання за призначенням; – *подальшого* розвитку набула система роботи з військовослужбовцями, що відмовляються виконувати завдання за призначенням, оскільки психологічних моделей чи алгоритмів, офіційно затверджених, для роботи з військовослужбовцями даної категорії, раніше не було представлено, та затверджено.

Основна гіпотеза: Застосування авторської психологічної моделі роботи з військовослужбовцями, які демонструють відмову від виконання завдань, призводить до статистично значущого підвищення їхнього рівня бойової мотивації та відновлення готовності до виконання завдань за призначенням порівняно з контрольною групою або їхнім вихідним станом.

Висновки

Проведене дослідження присвячене актуальній і гострій проблемі сучасної війни, відмові військовослужбовців від виконання бойових завдань, і дозволило вирішити всі поставлені на початку роботи завдання.

З'ясовано сутність феномену відмови та проаналізовано його передумови.

На основі аналізу наукових підходів та історичного досвіду встановлено, що традиційні адміністративні та репресивні заходи долають наслідки, а не першопричини, що призводять до втрати особового складу.

Проаналізовано теоретичні підходи до вивчення мотивації. Вивчення теорій мотивації (Абрахама Маслоу, Фредеріка Герцберга та Віктора Врума) дало змогу обґрунтувати припущення, що психологічні методи є ефективнішим інструментом для відновлення бойової готовності та можуть бути адаптовані під специфічні потреби військовослужбовців.

Проведено емпіричне дослідження впливу авторської методики. Емпірична частина роботи, яка базувалась на порівняльному аналізі експериментальної (32 військовослужбовці) та контрольної (28 військовослужбовців) груп, підтвердила висунуту гіпотезу. Застосування авторської психологічної моделі виявилось високоефективним, дозволивши повернути до виконання завдань 90% основного контингенту експериментальної групи.

На противагу цьому, стандартний адміністративний підхід, застосований до контрольної групи, призвів до передачі справ усіх 28 військовослужбовців до Державного бюро розслідувань, що спричинило повну втрату особового складу для військової частини. Дослідження також показало, що робота з підбурювачами виявилася неефективною, що вказує на необхідність їх відокремлення та застосування іншої моделі взаємодії.

Розроблено практичні рекомендації на основі результатів дослідження.

Отримані результати демонструють, що психологічна модель є ефективним засобом збереження боєздатних кадрів, що є критично важливим в умовах обмежених ресурсів. Висновки роботи можуть слугувати практичними

рекомендаціями для командирів підрозділів, заступників командирів з психологічної підтримки та груп контролю бойового стресу.

Практична значущість та подальші перспективи

Слід зазначити, що ефективність методики також залежить від особистісних якостей, досвіду та комунікативних навичок фахівця-психолога. Цей фактор може впливати на результати в умовах широкого застосування. Таким чином, дана магістерська робота робить вагомий внесок у розвиток військової психології та надає міцне підґрунтя для розробки уніфікованих, науково обґрунтованих протоколів роботи з військовослужбовцями, які потребують психологічної підтримки.